

המוסד לביטוח לאומי
מינהל המחקר והתכנון

נפגעי עבודה:

הוועדות הרפואיות, מקבלי גמלאות נכות

הנספים ומקבלי קצבאות תלויים

2005

מאת

שולי בר

פתח דבר

חוק ביטוח נפגעי עבודה היה בין החוקים הראשונים שנחקק עם הקמת המערכת לביטחון סוציאלי בישראל בשנת 1954. הוא נועד להגן על העובד אשר נפגע כתוצאה מעבודתו ולהבטיח את שכרו בעת היעדרות זמנית מהעבודה לאחר הפגיעה. כמו כן החוק נועד לפצות את האדם אשר הפך לנכה בעקבות פגיעה בעבודה, או שחלה במחלת מקצוע כתוצאה מעבודתו. ביטוח נפגעי עבודה הוא אחד הרבדים הבסיסיים להבטחת זכויות העובד במסגרת הביטוח הלאומי בישראל.

דו"ח זה עוסק בנפגעי עבודה שעקב פגיעתם נותרו עם נכות זמנית או צמיתה, מבחינת מאפייניהם הדמוגרפיים, מבחינת תהליכי קבלת ההחלטות בוועדות הרפואיות ומבחינת התשלומים ששולמו להם. כמו כן עוסק הדו"ח במאפייניהם של מי שנספו כתוצאה מתאונת עבודה ושל בני משפחותיהם.

ניתן לראות בדו"ח זה המשך לסקר 198 "מקבלי דמי פגיעה בשנת 2004", מאת שולי בר ורבקה פריאור, אשר התייחס למאפיינים של הפגיעות בעבודה ושל הנפגעים.

בדו"ח נכללת גם סקירה קצרה של התפתחות חוק ביטוח נפגעי עבודה ושל השינויים התחיקתיים שעברה תכנית זו בשנים האחרונות, בעיקר באמצעות חוקי ההסדרים.

הסקר הוכן על ידי גבי שולי בר, מנהלת תחום נפגעי עבודה במינהל המחקר והתכנון של המוסד לביטוח לאומי, בהדרכתה של גבי רבקה פריאור מנהלת אגף נכויות במינהל המחקר. תודה מיוחדת נתונה לגבי נירה עמיר על תרומתה בעיצוב הסופי של הדו"ח ולגבי מיה עורב הטל על העריכה הלשונית.

לאה אחדות

סמנכל"ית מחקר ותכנון

תקציר

סקר זה עוסק בנפגעי עבודה שעקב פגיעתם נותרו עם נכות זמנית או צמיתה, מבחינת מאפייניהם הדמוגרפיים, מבחינת תהליכי קבלת ההחלטות בוועדות הרפואיות ומבחינת התשלומים ששולמו להם. כמו כן עוסק הדו"ח במאפייניהם של מי שנספו כתוצאה מתאונת עבודה ושל בני משפחותיהם.

הנתונים המוצגים בדו"ח מתוך קובץ הוועדות הרפואיות של נפגעי עבודה ומתוך קובצי התשלומים של גמלאות הנכות וגמלאות התלויים.

עיקר הממצאים

- סך תשלומי הגמלאות בענף נפגעי עבודה הסתכם בשנת 2005 בכ – 2.6 מיליארד ₪. חלקם של דמי פגיעה בכלל תשלומי ענף נפגעי עבודה ירד באופן חד ובהתמדה בשנים האחרונות כתוצאה משינויי חקיקה (מ-21.2% בשנת 1995 לכ-9.5% בשנת 2005). במקביל עלה חלקן של גמלאות נכות והוצאות הריפוי.
- בחודש דצמבר 2005 קבלו 28,141 נפגעי עבודה קצבת נכות חודשית (צמיתה או זמנית) וכ-12,060 אנשים נוספים קבלו במהלך שנת 2005 מענקי נכות.
- לכ-65% ממקבלי גמלאות נכות יש פגימות במערכת הלוקומוטורית-נוירולוגית כליקוי עיקרי (כמו פגיעות ומחלות בעצמות ובפרקים-בעיקר בגפיים, פגיעות בגו ובעמוד השדרה, באצבעות הידיים ובכף הרגל); לכ-23% יש פגימות במערכת החושית (שמיעה או ראייה); לכ-5% יש ליקוי פנימי; לכ-4% פגימה בעור וצלקות.
- מספר המקרים בהם נקבעה דרגת נכות לצמיתות בשנים האחרונות עומד על כ-34,000 בשנה. בכ – 12% מתוכם נקבעה דרגת נכות בגובה 5%-8%, בכ-30% מההחלטות נקבעה דרגת נכות של 9%-19%.
- מדי שנה כ-10,500 מערערים על החלטת הוועדה הרפואית בנפגעי עבודה בדרג הראשון.
- כשיוזם הערעור הוא הפונה בכ-75% מהמקרים אין שינוי בהחלטה;
- כשיוזם הערעור הוא המוסד בכ-56% מהמקרים אין שינוי בהחלטה;
- לפי הנתונים יש ירידה במספר העצמאים נפגעי העבודה הפונים למוסד לביטוח לאומי מ-9,483 בשנת 1997 ל-6,070 בשנת 2005.
- בשנת 2003 במסגרת חוק ההסדרים הוחלט על הפחתת גובה המענק מ-70 קצבאות ל-43. כתוצאה מכך רואים ירידה בסך תשלומי המענקים מ-516.5 מיליון ₪ בשנת 2002 ל-353 מיליון ₪ בשנת 2005. מגמה זו עוד תגבר בשנים הקרובות הן בשל הבשלת החקיקה האמורה והן בשל העלאת סף הנכות המזכה במענק מ 5% ל 9% החל באפריל 2006.
- שיעור המועסקים בדצמבר 2005 בין מקבלי קצבת נכות מעבודה הוא כ-46%. ככל שדרגת הנכות עולה יורד שיעור המועסקים (54% מבעלי דרגות נכות בשיעור של 39%-20% הם מועסקים ורק 17% מקרב העלי דרגת נכות מלאה, מועסקים).

תוכן העניינים

עמוד	כללי
1	
1	התפתחות חוק ביטוח נפגעי עבודה
2	הגדרות
4	סוגי הגמלאות
6	התשלומים בענף נפגעי עבודה
8	ועדות רפואיות
8	תביעות, החלטות ואישורים בשנים האחרונות
8	החלטות לנכות צמיתה ולנכות זמנית
10	הליקוי העיקרי ודרגת הנכות
12	הערעורים על ההחלטות בדרג א'
14	קצבאות נכות ומענקי נכות
14	מקבלי גמלאות נכות בשנים האחרונות
15	דרגות נכות ממוצעות, גיל ממוצע, מעמד בעבודה ומין
17	גמלאות ממוצעות
18	מקבלי גמלאות לפי דרגות נכות צמיתה, מין, גיל כיום וגיל בעת הפגיעה
20	שיעור המועסקים בין גברים, תושבי ישראל המקבלים קצבת נכות צמיתה
23	מקבלי גמלאות נכות לפי דרגת נכות ולפי תושבות
27	הנספים בתאונות עבודה והתלויים בהם
27	הנספים
28	התלויים

כללי

התפתחות חוק ביטוח נפגעי עבודה

עם קום המדינה החלה תנופה גדולה לייסוד מערכת ביטחון סוציאלי בישראל. המחוקק ביקש להבטיח את זכויותיהם של קשישים שפורשים ממעגל העבודה ואת זכויותיהן של נשים יולדות, ובנוסף ביקש לבטח את העובדים כנגד סיכונים של פגיעה בעבודה. עם כניסתו של חוק הביטוח הלאומי לתוקף בשנת 1954, הונהג גם ביטוח נפגעי עבודה. ענף ביטוח נפגעי עבודה לעובדים השכירים החל לפעול כבר באותה שנה, ובתיקון מספר 2 לחוק הביטוח הלאומי בשנת 1957 צורפו גם העובדים העצמאים.

"בחינה היסטורית של תהליך היווצרות תוכנית ביטוח נפגעי עבודה מלמדת שהיא אומצה במהלך חקיקת חוק הביטוח הלאומי ונשענה על תוכניות להגנה על נפגעי עבודה אשר הופעלה במהלך השלטון המנדטורי בארץ. בשונה מהתוכניות שקדמו לה, נקבע כי ביטוח נפגעי עבודה יופעל על ידי המדינה (המוסד לביטוח לאומי) ולא על ידי חברות פרטיות, והיא תספק גמלאות כספיות ושירותי שיקום לכל הנפגעים בעבודה, כאשר מימון התוכנית יוטל על המעסיקים בצורה של תשלומים חודשיים קבועים בגין עובדיהם. הזכאות לגמלאות במסגרת תוכנית זו לא הותנתה בעמידה בתקופת אכשרה וגם לא בהוכחת רשלנות מצד המעסיק. ניתוח מאפייני התוכנית מצביע על כך שניתן למצוא במסגרתה שילוב של עקרונות ביטוח סוציאלי ושל פיצוי.

בחינה של המגמות העיקריות של השינויים בתוכנית מאז שנוסדה מלמדת כי המגמה העיקרית הייתה של הרחבת כיסוי החוק, העמקת הזכויות המוענקות לנפגעים והקלה על הנגישות לזכאות ולתשלום. עם זאת ראוי לציין כי מהעשור האחרון של המאה העשרים מגמה זו התהפכה, בדומה למה שהתרחש בתוכניות אחרות במערכת הביטחון הסוציאלי. במסגרת התוכניות הכלכליות של ממשלת ישראל בתקופה זו נפגעו הנגישות אל גמלאות ביטוח נפגעי עבודה ונדיבותן"¹.

עד להקמתו של המוסד לביטוח לאומי והנהגת ענף ביטוח נפגעי עבודה, עובד שנפגע בעבודתו היה מקבל פיצויים לפי "פקודת הפיצויים לעובדים" שבחוק המנדטורי. הליקוי העיקרי שבשיטה זו היה תלותו של העובד במעסיקו. לא הייתה חובה על המעסיק לבטח את עצמו בחברת ביטוח פרטית כדי להבטיח את כספי הפיצויים. לא אחת נשללה זכותו לפיצויים של עובד שנפגע, הואיל והמעסיק לא דאג לבטח עצמו, וכאשר קרתה תאונה, המעסיק לא היה יכול לשלם את הפיצויים לעובד. זאת ועוד, החוק לא הציע פיצוי לעובדים שנפגעו במחלות מקצוע, לא כלל כל התחייבות מצד המעסיק לממן את ההוצאות הרפואיות הכרוכות בטיפול בנפגע עבודה, ושיעור הפיצוי היה נמוך ולא עמד ביחס סביר לשכרו של העובד טרם הפגיעה.

¹ מתוך דו"ח ביטוח נפגעי עבודה בישראל, גיוני גל, ביה"ס לעבודה סוציאלית, האוניברסיטה העברית, ספטמבר 2003.

על פי תוכנית ביטוח נפגעי עבודה, חובת תשלום דמי הביטוח לעובד שכיר חלה על מעסיקו, אם המעסיק אינו ממלא חובה זו לא תישלל זכותו של העובד לתשלום הגמלה על ידי המוסד. החוק מבטיח גם את הזכות המלאה של כל נפגעי העבודה לטיפול רפואי. עד להנהגת החוק, המעסיק היה מחזיר לעובד את הוצאות הריפוי ובשלב מאוחר יותר אף כרת הסכם עם נותן השירות הרפואי תוך התחייבות לשאת בהוצאות. תוצאה ישירה מהסדר זה הייתה שלא כל העובדים השכירים זכו להחזר מלא של ההוצאות הרפואיות. פקודת הנזיקין נשארה בתוקף והיא מאפשרת לעובד שנפגע עקב רשלנות מעסיקו לתבוע אותו או צד ג' בבית המשפט. על פי סעיף 328 (א) רשאי המוסד לתבוע מהצד השלישי פיצוי על גמלה ששילם או שהוא עתיד לשלם לנפגע.

יצוין כי עד 1986 היה קשר בין גובה תשלומי המעסיקים בעבור ביטוח נפגעי עבודה לבין שיעור הפגיעות בעבודה: שיעורי דמי ביטוח לא היו אחידים ונקבעו לפי רמת הסיכון בענפים הכלכליים. מחקרים אחדים ממדינות אחרות מצביעים על היעילות של קשר כזה.

הגדרות

ביטוח נפגעי עבודה מקנה למבוטח שאירעה לו פגיעה בעבודה זכות לגמלאות שונות. פגיעה בעבודה היא תאונת עבודה או מחלת מקצוע.

א. תאונת עבודה – תאונה שאירעה לעובד תוך כדי עבודה ועקב עבודה אצל מעסיק או מטעמו, ולעובד עצמאי – תוך כדי עיסוקו במשלח ידו ועקב עיסוקו במשלח ידו.

ב. מחלת מקצוע – מחלה שנקבעה כמחלת מקצוע בתקנות, והעובד חלה בה, עקב עבודתו אצל מעסיקו או מטעמו, ובעובד עצמאי – עקב עיסוקו במשלח ידו.

ג. חזקת תאונת עבודה – רואים תאונה כתאונת עבודה אף אם אירעה תוך כדי נסיעה או הליכה לעבודה או ממנה ועקב נסיעה זו, אם לא חלה סטייה או הפסקה של ממש; אירעה תוך כדי עבודתו בעשותו להציל גוף או רכוש למניעת נזק או סכנה לגוף או לרכוש; אירעה למבוטח בעת הפסקה שנקבעה בידי המעסיק ושאינה עולה על שלוש שעות; אירעה במקום שבו העובדים סועדים, או עקב סיכוני המקום או תוך כדי הסעודה או בדרך אליה וחזרה ועקב דרך זו; אירעה למבוטח במקום בו משולם שכרו או תוך כדי נסיעתו או הליכתו למקום כאמור; אירעה למבוטח תוך כדי מילוי תפקידו כחבר ועד עובדים.

מקרים שבהם עובדים חלו במחלה אשר לא מופיעה ברשימת מחלות המקצוע ואשר על פי חוות דעת מומחים יש קשר סיבתי בין המחלה לבין עבודתם, מוכרים על ידי המוסד כנפגעי עבודה.

ועדה רפואית

ישיבה בהשתתפות התובע, רופא ומזכיר, שבה מתבצע האבחון הרפואי. הוועדה הרפואית עשויה לבחון תיקים שונים בהמשך אותה ישיבה.

אבחון רפואי

ההליך שבו נבדק מצבו הרפואי של התובע בידי רופא, בהתייחס לכל הליקויים הרפואיים שלו, ונקבע אחוז הנכות הרפואית. האבחון הרפואי כולל ארבעה שלבים:

1. **אבחנות הליקוי** על-פי תלונות התובע, תיעוד רפואי, בדיקה וחוות דעת מומחים.
2. **קביעת תאריך היווצרות הליקוי הרפואי**: ליקוי רפואי יכול להיווצר בבת אחת או בהדרגה. עם הזמן יכולים לחול שינויים לרעה או לטובה (החמרה או החלמה).
3. **קביעת אחוז נכות רפואית מצטברת**: אחוז הנכות הרפואית נקבע לפי רשימת ליקויים המפורטים בקובץ התקנות של המוסד לביטוח לאומי, וחומרת הליקוי מתבטאת באחוזים הרפואיים הרשומים לצד כל ליקוי. כאשר יש יותר מליקוי אחד, אחוז נכות רפואית מצטבר ייקבע לפי שיטת החישוב המשוקלל. בשיטה זו לא מחברים את כל אחוזי הליקוי בדרך חשבונית רגילה, אלא מחשבים מחדש כל ליקוי. הבסיס לחישוב בכל פעם הוא "יתרת הבריאות". יתרת הבריאות – 100% פחות אחוזי הליקוי של הליקויים הקודמים.
4. **קביעת נכות רפואית צמיתה או זמנית**: נכות צמיתה – אחוז נכות רפואית שנקבע לתקופה בלתי מוגבלת. ניתן לקבוע קביעה צמיתה אף שצפוי שינוי במצב בעתיד, במקרים של מצב רפואי קשה המאופיין באי יציבות, וצפויה החמרה. במקביל ייקבע מועד למעקב. נכות זמנית – אחוז נכות רפואית שנקבע לתקופה מוגבלת, כאשר יש סיכוי סביר שיחול שינוי במצב הרפואי בתוך פרק זמן סביר (בדרך כלל מדובר בתקופה של עד שנתיים).

ועדה לעררים

עפ"י סעיף 211(א) לחוק הביטוח הלאומי, יוזם הערעור, "הרואה עצמו נפגע מהחלטת רופא מוסמך, בכך שקבע לו אחוזי נכות רפואית שאינם מזכים בגמלה, רשאי לערור עליה לפני ועדה רפואית לעררים". אם התובע לא צבר נכות רפואית בשיעור מזכה, נדחית תביעתו על "סף רפואי". על החלטה רפואית זו יכול התובע לערער בפני ועדה רפואית לעררים.

החלטת הוועדה הרפואית לעררים היא החלטה מעין שיפוטית שלאחר שנכתבה ונחתמה היא סופית ואינה ניתנת לשינוי או תיקון, אלא על ידי ערעור בבית הדין האזורי לעבודה בשאלות משפטיות בלבד.

ועדה רפואית לעררים מורכבת משניים או שלושה רופאים מומחים. המומחים מתמנים לתפקיד זה על ידי שר העבודה. סמכויות ועדת העררים אינן מוגבלות לנושא הערר בלבד, אלא הוועדות רשאיות לדון ולהסיק מסקנות בכל הקשור להחלטת הרופא המוסמך. לכן רשאיות הוועדות הרפואיות לעררים אף להפחית את אחוז הנכות הרפואית, וזאת אף שהנכה הוא העורר.

סוגי הגמלאות

ביטוח נפגעי עבודה מקנה למבוטח שנפגע בעבודה זכות לקבל גמלה או סיוע מוגדר אחר, בהתאם למהות הפגיעה. הגמלאות והסיוע הם:

א. **דמי פגיעה** – משולמים לעובד שכיר או לעובד עצמאי, אשר כתוצאה מתאונת עבודה אינו מסוגל לעסוק בעבודתו או בעבודה מתאימה אחרת. עד התיקון בחוק ההסדרים 2002 התקופה המרבית לתשלום דמי פגיעה בגין פגיעה אחת הייתה 26 שבועות. התיקון, שהוחל על מי שנפגעו החל ב-1.2.2002, קיצר את התקופה המרבית לתשלום, ועובד – שכיר או עצמאי – זכאי לדמי פגיעה בגין פגיעה אחת בעבור 91 ימים (13 שבועות) לכל היותר. סכום דמי הפגיעה הוא 75% מהכנסתו של הנפגע ברבע השנה שלפני הפגיעה.

בחוק ההסדרים במשק המדינה – 1996 נקבע כי תשעת הימים הראשונים של הזכאות לדמי פגיעה ישולמו בידי המעסיק, ומי שאין לו מעסיק, כמו העובד העצמאי, אינו זכאי לתשלום בעבור ימים אלה. המוסד לביטוח לאומי משלם בעבור תשעת הימים הראשונים וגובה את התשלום מן המעסיקים. במסגרת חוק ההסדרים לשנת 2005 תוקן סעיף 94(א) לחוק, ותקופת הזכאות הראשונה לדרישת החזר דמי פגיעה ממעסיקים הוגדלה מ-9 ימים ל-12 ימים בתאונות שאירעו החל ב-1.4.2005 ואילך, ותביעות בגין מחלות שהוגשו בתאריך זה ואילך. מי שאין לו מעסיק, כמו העובדים העצמאים, אינו זכאי לתשלום בעד 12 הימים הראשונים.

ב. **גמלאות נכות** – משולמות לנפגעי עבודה שבעקבות הפגיעה נשארו נכים לתקופה מוגבלת או לצמיתות. גמלאות הנכות הן קצבת נכות זמנית, המשולמת לנפגעי עבודה שנקבעה להם דרגת נכות זמנית של 9% לפחות; קצבת נכות צמיתה, המשולמת לנפגעי עבודה שנקבעה להם דרגת נכות צמיתה של 20% לפחות; מענק נכות, הניתן למי שנקבעה להם דרגת נכות צמיתה של 9%-19%. בחוק ההסדרים לשנת 2005 תוקן סעיף 104 לחוק ולפי תיקון זה מענק נכות מעבודה וקצבת נכות זמנית משולמות מדרגת נכות בשיעור 9%, במקום 5% עד אז. התיקון נכנס לתוקף בנוגע לתאונות שהתרחשו החל ב-1 באפריל 2006 ובנוגע למחלות מקצוע – תביעות שמוגשות ממועד זה ואילך. סכום קצבת הנכות הזמנית או הצמיתה נקבע יחסית להכנסתו של הנפגע ברבע השנה שלפני הפגיעה: סכום קצבת נכות מלאה למי שדרגת נכותו 100% הוא 75% משכרו בתקופה הקובעת. מי שדרגת נכותו נמוכה מ-100%, קצבתו מחושבת

יחסית לדרגת נכותו. כמו כן נכללים בגמלאות נכות קצבה מיוחדת ומענק לסידורים חד-פעמיים לנפגעי עבודה שדרגת נכותם היא 75% ויותר. סכום קצבת הנכות הזמנית או הצמיתה נקבע יחסית להכנסתו של הנפגע ברבע השנה שלפני הפגיעה: סכום קצבת נכות מלאה למי שדרגת נכותו 100% הוא 75% משכרו בתקופה הקובעת. מי שדרגת נכותו נמוכה מ-100%, קצבתו מחושבת יחסית לדרגת נכותו.

תשלומי מענקי נכות לנפגעי עבודה עברו שינוי נוסף: עד חקיקת חוק התוכנית להבראת המשק – יוני 2003, המענק היה בגובה 70 קצבאות חודשיות. חוק זה קבע כי מי שנפגע ביום 1.7.2003 ואילך, קיבל מענק השווה ל-43 קצבאות (נקבעו כללי תחולה מיוחדים בנוגע למחלות מקצוע).

בחוק ההסדרים 2005 הוכנס סעיף 84(א) לחוק ונקבעו בו כללים חדשים למבחן ליקוי שמיעה וטנטון עקב חשיפה לרעש, כפגיעה בעבודה. בסעיף 84(א) נקבע שאין רואים בליקוי שמיעה שעקב חשיפה לרעש תוצאה של פגיעה בעבודה אלא אם כן התקיימו שלושה תנאים מצטברים הנוגעים לסוג הרעש ולעוצמתו, תוצאות בדיקת השמיעה, ודרגת הירידה בשמיעה, בכל אחת מהאזניים, בתדירויות הדיבור.

תחולתו של הסעיף נקבעה ל-1 באפריל 2005, והוא חל על ליקוי שמיעה שתביעה להכרה בו כתוצאה של פגיעה בעבודה הוגשה ב-1 באפריל 2005 ואילך.

בחוק ההסדרים 2003 נקבעו הוראות השוללות גמלת נכות עקב פגיעה בעבודה מעובד זר שאינו שוהה כדין בישראל מ-1.3.2003 ואילך. עובד כזה (זר שאינו שוהה כדין), כאשר יעזוב את הארץ, תשולם לו הקצבה שנמצא זכאי לה ממועד יציאתו – אך התשלום לא יכלול את התקופה שבגינה נשללה הקצבה.

עוד נקבעו בחוק ההסדרים במשק המדינה 2003 כללים בקשר לתשלום גמלה לתקופה שקדמה למועד הגשת התביעה. לאור התיקון לא תשולם גמלה בעד תקופה העולה על 12 חודשים שקדמו לחודש הגשת התביעה, וזאת מ-1.7.2003 ואילך.

ג. **גמלאות תלויים** – משולמות לבני משפחתו של מבוטח שנהרג בתאונת עבודה או נפטר מאוחר יותר כתוצאה ישירה מהתאונה, אם בני המשפחה היו תלויים בו לפרנסתם. סכום קצבת התלויים המלאה הוא 75% משכר הנספה בתקופה הקובעת. סכום הקצבה החלקית נקבע בהתאם לדרגת הזכאות. דרגת הזכאות לקצבת תלויים נקבעת על פי מספר התלויים (כך לדוגמה, אלמנה בלא ילדים זכאית ל-60% מקצבת הנכות המלאה, ואלמנה עם שלושה ילדים – ל-100% מקצבה זו).

ד. **הוצאות ריפוי (כולל אשפוז ושיקום רפואי)** – הטיפול הרפואי ניתן לנפגעים על ידי קופות החולים. המוסד, על פי הסכם, משלם לקופות החולים בעבור טיפול זה. הטיפול כולל במידת הצורך גם שיקום רפואי, החלמה, סיעוד וכדומה.

ה. **שיקום מקצועי** – ניתן לנכה שדרגת נכותו הצמיחה היא 10% ויותר, אשר עקב פגיעה בעבודה אין הוא מסוגל לחזור לעבודתו הקודמת או לעבודה אחרת.

התשלומים בענף נפגעי עבודה

לוח 1: סך כל התשלומים* בענף נפגעי עבודה, 1996-2005

שנה	מחירים שוטפים	מחירי 2005 (אלפי ש"ח)	שיעור שינוי ריאלי (אחוזים)
1996	1,539,411	2,043,600	7.8
2000	2,212,449	2,402,296	17.6
2001	2,457,869	2,639,211	9.9
2002	2,572,500	2,613,688	-1.0
2003	2,590,000	2,613,175	-0.02
2004	2,639,114	2,673,422	2.3
2005	2,659,060	2,659,060	-0.5

* כולל תשלומים לדמי פגיעה, גמלאות נכות, גמלאות תלויים, הוצאות ריפוי והוצאות שיקום.

לוח 2: סך כל התשלומים* בענף נפגעי עבודה לפי סוג הגמלה (אחוזים), 2005-1996

שנה	סך הכול	דמי פגיעה	גמלאות נכות	גמלאות תלויים	הוצאות ריפוי	הוצאות שיקום
1996	100.0	21.9	46.5	10.6	18.1	2.9
2000	100.0	17.7	53.9	11.2	13.1	4.1
2001	100.0	15.6	57.0	11.0	11.9	4.5
2002	100.0	14.4	57.5	10.9	12.4	4.8
2003	100.0	10.8	61.0	11.1	12.4	4.7
2004	100.0	10.2	62.0	10.9	12.6	4.2
2005	100.0	9.5	60.3	11.6	14.2	4.4

* לא כולל תשלומים לפעילות למניעת תאונות, פעולות בטיחות בעבודה, מחקרים, מפעלים מיוחדים, סיוע משפטי, ועדות רפואיות וחוות דעת.

לוחות 1 ו-2 מציגים את התפלגות מכלול התשלומים בענף נפגעי עבודה לפי המרכיבים העיקריים: דמי פגיעה, גמלאות נכות, גמלאות תלויים, הוצאות ריפוי ושיקום. גמלאות הנכות מהוות את חלק הארי מתשלומי הענף. ב-1996 הן היוו 47% מן התשלומים וב-2005 60%, כאשר העלייה הינה עקבית מלבד ירידה בשנה האחרונה. בגמלאות התלויים ניכרת יציבות לאורך השנים. גמלאות הנכות והתלויים הן המרכיב המשולם לאורך זמן (עד גיל הזקנה ולעתים לאחר מכן – ראו הסבר בהערות ללוח 9). חלקם של דמי הפגיעה בכלל תשלומי הענף ירד באופן חד ובהתמדה מ-22% בשנת 1996 ל-10% בשנת 2005 כתוצאה משינויי חקיקה: קביעת תקופת תשלום על חשבון המעסיק (9 ימים) משנת 1997 והארכת התקופה בשנת 2005 (מ-9 ל-12); הורדת מספר ימי התשלום המרביים מ-182 ל-91 בשנת 2002; והפחתת דמי הפגיעה בשיעור 4% בשנת 2002. הוצאות השיקום עומדות ב-2005 על כ-4.4% מכלל הוצאות הענף לעומת פחות מ-3% בשנת 1996. בהוצאות הריפוי חלה עלייה מ-12% בשנת 2001 ל-14% בשנת 2005.

ועדות רפואיות

תביעות, החלטות ואישורים בשנים האחרונות

קביעת אחוזי הנכות וסעיפי הליקוי של נפגעי עבודה נעשית באמצעות הוועדות הרפואיות. נתונים על תביעות והחלטות מעובדים מקובצי הוועדות הרפואיות, שבהם מצטברת היסטוריה (ממוכנת החל משנת 1991) של בקשות של כל תובע, פרטי הדיונים בכל בקשה והחלטות בנוגע לכל בקשה. התביעות בכל שנה נספרות לפי התאריך שבו הוגשו, ואילו ההחלטות בכל שנה נספרות לפי תאריך ההחלטה, ולכן לא תמיד ההחלטות מתייחסות בדיוק לאותן תביעות, אלא מהוות תמונת מצב לפעילות הוועדות הרפואיות באותה שנה.

בשיעורי השינוי של החלטות והאישורים (לוח 3), בדרג א' ובדרג ב' כאחד, חלות עליות וירידות, אך בכל השנים יש גידול (למעט 1999). בשנים 2002 ו-2003 היה גידול ניכר בהחלטות ובאישורים בדרג א' ובדרג ב'.

לוח 3: תביעות, החלטות ואישורים בוועדות הרפואיות של נפגעי עבודה לפי דרג הוועדה ולפי שנה, 1997-2005

שנה	דרג א'				דרג ב'			
	תביעות	החלטות	% שינוי*	אישורים	תביעות	החלטות	% שינוי*	אישורים
1997	19,618	19,922	-15.6	18,472	7,750	8,231	-9.7	7,385
1998	21,639	22,585	13.4	20,614	8,147	9,619	16.9	8,682
1999	16,955	20,231	-10.4	18,817	6,793	8,469	-12.0	7,778
2000	21,945	21,628	6.9	20,149	8,076	8,914	5.3	8,250
2001	22,773	22,338	3.3	20,719	7,815	8,914	0.0	8,197
2002	27,773	25,816	15.6	23,965	10,046	10,425	17.0	9,547
2003	28,399	28,334	9.8	26,313	10,277	12,127	16.3	11,124
2004	28,118	29,622	4.5	26,743	10,475	14,165	16.8	12,416
2005	28,409	30,095	1.6	26,876	10,774	15,343	8.3	13,207

* אחוז שינוי לעומת השנה הקודמת.

החלטות לנכות צמיתה ולנכות זמנית

במספר ההחלטות לנכות צמיתה (לוח 4) חלה עלייה במהלך השנים 2000-2005, כאשר מ-2001 ל-2002 ומ-2002 ל-2003 חלו קפיצות. בין השנים אין הבדלים גדולים בהתפלגות דרגות הנכות הצמיתה כלהלן:

* בין ההחלטות לנכות צמיתה כמחצית הן החלטות עם נכות 0%, אם כי לדרגה זו עשויה להתלוות נכות זמנית, כפי שבא לידי ביטוי בלוח 5 (שנת 2005): מתוך 17,406 החלטות ל-0% נכות צמיתה בשנת 2005, ל-72% לא נקבעה נכות זמנית, ל-24% נקבעה נכות זמנית בדרגה 9%-99%, ול-4% נקבעה נכות זמנית בדרגה 100%. יש לציין שבין 10,722 מקבלי 9%-19% נכות צמיתה (כלומר מענק נכות), כ-6% קבלו נכות זמנית לתקופה קצובה בשיעור 100%.

* בין ההחלטות לנכות צמיתה יש כ-12% גם בדרגות נכות 5%-8% שהקנו מענק נכות. בחוק ההסדרים לשנת 2005 תוקן סעיף 104 לחוק, ולפי תיקון זה מענק נכות מעבודה וקצבת נכות זמנית משולמות מדרגת נכות בשיעור 9%, במקום 5%.

* בין ההחלטות לנכות צמיתה יש כ-30% בדרגות 9%-19%, שמעניקות לנפגע מענקי נכות חד-פעמיים.

* התפלגות יתר דרגות הנכות בין ההחלטות לנכות צמיתה דומה בשנים 2000-2005.

לוח 4: החלטות על נכות צמיתה לפי דרגת הנכות, 2000-2005 (באחוזים)

שנה	החלטות לנכות צמיתה	סך הכול	דרגת נכות צמיתה								
			0	4%-1%	8%-5%	19%-9%	39%-20%	59%-40%	79%-60%	99%-80%	100
2000	26,720	100.0	47.5	0.3	11.8	30.6	6.3	1.9	0.8	0.3	0.5
2001	26,829	100.0	46.6	0.3	12.1	31.8	5.7	1.9	0.7	0.3	0.6
2002	30,627	100.0	47.9	0.3	12.1	31.1	5.5	1.7	0.6	0.4	0.4
2003	33,486	100.0	48.4	0.3	12.6	30.8	5.1	1.5	0.6	0.3	0.4
2004	33,783	100.0	49.2	0.3	11.7	31.0	4.9	1.6	0.7	0.2	0.4
2005	34,934	100.0	49.9	0.2	10.9	30.7	5.4	1.6	0.6	0.3	0.4

ניתן לפלג את ההחלטות בוועדות הרפואיות לנכות צמיתה בלבד, נכות זמנית בלבד, והחלטות לנכות צמיתה וזמנית הניתנות באותה ישיבת וועדה, ונוגעות לתקופות שונות. (לוח 5):

* מבין 44,337 החלטות בשנת 2005, בכ-18% ניתנה החלטה כלשהי לנכות צמיתה והחלטה לנכות זמנית כאחד, כולל החלטה ל-0%.

* ב-60% לא נקבעה נכות זמנית, ב-9% נקבעה נכות זמנית של 100%, וב-31% נקבעה נכות זמנית בין 9%-99%.

* ב-21% לא נקבעה עדיין נכות צמיתה, ב-39% נקבע 0% לצמיתות, וב-30% נקבעה דרגת נכות צמיתה בין 9%-99%.

* בין 17,607 החלטות שקבעו נכות זמנית, יש ריכוז גבוה בדרגה 100% (22%).

לוח 5: החלטות על נכות צמיתה ונכות זמנית בוועדות רפואיות ובוועדות עררים לפי אחוז הנכות

(דיון אחרון), 2005

אין החלטה	דרגת נכות זמנית								סה"כ	דרגת נכות צמיתה
	100%	80%-99%	60%-79%	40%-59%	20%-39%	9%-19%	1%-8%	0%		
26,730	3,904	105	330	2,405	6,470	4,073	201	119	44,337	סה"כ
12,518	661	8	15	438	2,044	1,631	18	73	17,406	0
3,033	202	1	7	107	353	162	19	6	3,890	8-1
8,873	614	8	15	294	724	170	14	10	10,722	19-9
1,473	192	3	9	114	57	15		4	1,867	39-20
461	67		8	22	11	3			572	59-40
167	26	1	5	4	5				208	79-60
93	14	2	3	1					113	99-80
112	13							1	126	100
0	2,115	82	268	1,425	3,276	2,092	150	25	9,433	אין החלטה

הליקוי העיקרי ודרגת הנכות

רבים מהנכים שנפגעו בעבודה המקבלים קצבה חודשית נמצאים במערכת שנים רבות, אך מערכת הוועדות הרפואיות של נפגעי עבודה נעשתה ממוכנת רק בשנת 1991. לפיכך הדיווח על סעיפי הליקוי העיקריים של נכי עבודה קיים אצל מי שהצטרפו מ-1991 ואילך ועל מי שנפגעו לפני 1991 אך עברו בדיקה מחודשת שבעקבותיה שונתה החלטת הוועדה הקודמת.

ניתוח ההחלטות שהתקבלו בנוגע לנכות צמיתה בקובץ הוועדות הרפואיות בשנים 1999-2005 מצביע על הייחודיות של הליקויים העיקריים של נפגעי עבודה. ליקוי עיקרי מוגדר כליקוי שבעטיו נקבע אחוז הנכות הגבוה ביותר.

מנתוני לוח 6 עולים הממצאים האלה:

* שיעור הנפגעים עם דרגות נכות נמוכות גבוה במיוחד בין בעלי ליקויי שמיעה, ליקוי לוקומוטורי-נוירולוגי ופגימה בעור. לעומת זאת בין בעלי ליקוי פנימי וליקוי נפשי יש שיעור גבוה למדי של בעלי דרגות נכות גבוהות, והפיזור בין דרגות הנכות הוא רחב יותר.

* לכ-65% מנכי העבודה שמקבלים גמלתי נכות יש פגימות במערכת הלוקומוטורית-נוירולוגית כליקוי עיקרי, דהיינו פגיעות ומחלות בעצמות ובפרקים, בגולגולת, בגו ובעמוד השדרה, בבית החזה, בעצם הבריה ועצם השכם, בעצמות ופרקים של הגפיים העליונות, באצבעות הידיים, באגן, בעצמות ופרקים של הגפיים התחתונות, בכף הרגל ואצבעות כף הרגל.

* לכ-83% מנפגעי העבודה נקבעה דרגת נכות צמיתה של 5%-19%, בגינה היו זכאים למענק נכות חד פעמי אך לא לקצבה שוטפת.

* מבין הנכים בעלי דרגות נכות 5%-8%, כלומר אלו שלא יקבלו מענקים על פגיעות לאחר אפריל 2006, 83% הם בעלי ליקוי עיקרי לוקומוטורי-נוירולוגי ורק כ-11% בעלי ליקוי שמיעה (וראייה). כלומר, תיקון החוק יפגע לא רק בנכים עם ליקוי שמיעה מסוג טנטון, אלא גם ברבים אחרים.

* בין הנכים בעלי דרגת נכות מרבית של 100%, גבוה יחסית שיעורם של בעלי ליקוי עיקרי נפשי ופנימי.

לוח 6: החלטות על נכות צמיתה לפי סוג הליקוי העיקרי ודרגת נכות, 2005-1991

אחר ולא ידוע	סוג הליקוי העיקרי						סך הכול		דרגת נכות (אחוזים)
	פיגור	עור וצלקות	ליקוי נפשי	שמיעה או ראייה	ליקוי פנימי	לוקומוטורי נוירולוגי	אחוזים	מספרים	
1,568	26	5,785	3,270	32,494	7,536	90,733	139,844	סה"כ מספרים	
	0.0%	4.1%	2.3%	23.2%	5.4%	64.9%	100.0	סה"כ אחוזים	
	0.0%	2.0%	0.0%	2.2%	83.7%	12.1%	100.0	762 4-1	
	0.0%	2.6%	0.6%	10.7%	3.0%	83.1%	100.0	32,025 8-5	
	0.0%	4.8%	2.2%	30.6%	2.9%	59.5%	100.0	84,009 19-9	
	0.0%	4.8%	3.6%	16.7%	13.2%	61.7%	100.0	15,454 39-20	
	0.1%	2.9%	7.1%	14.3%	13.9%	61.7%	100.0	4,109 59-40	
	0.1%	1.7%	10.8%	6.1%	26.7%	54.6%	100.0	1,414 79-60	
	0.4%	1.1%	9.4%	6.1%	21.1%	61.9%	100.0	726 99-80	
	0.7%	1.3%	12.5%	5.3%	25.8%	54.4%	100.0	1,345 100	
1,568	26	5,785	3,270	32,494	7,536	90,733	139,844	סה"כ מספרים	
	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0	סה"כ אחוזים	
	0.0%	0.3%	0.0%	0.1%	8.5%	0.1%	0.5	762 4-1	
	0.0%	14.6%	5.8%	10.6%	12.8%	29.3%	22.9	32,025 8-5	
	3.9%	69.5%	56.5%	79.0%	32.3%	55.1%	60.1	84,009 19-9	
	19.2%	12.8%	16.9%	7.9%	27.2%	10.5%	11.1	15,454 39-20	
	19.2%	2.0%	8.9%	1.8%	7.6%	2.8%	2.9	4,109 59-40	
	7.7%	0.4%	4.7%	0.3%	5.0%	0.9%	1.0	1,414 79-60	
	11.5%	0.1%	2.1%	0.1%	2.0%	0.5%	0.5	726 99-80	
	38.5%	0.3%	5.1%	0.2%	4.6%	0.8%	1.0	1,345 100	

הערעורים על החלטות בדרג א'

שאלה מרכזית הנוגעת לוועדות רפואיות היא האם ערעור על החלטות הוועדה משנה את גובה דרגת הנכות שנפסקה בדרג הראשון, והאם יש הבדלים לפי יוזמי הערעור. כדי לבחון את הדבר איתרנו את ההחלטה הראשונה בדרג א' ואת ההחלטה הראשונה בדרג ב' בנוגע לכל תובע אשר הוחלט לגביו לראשונה בדרג ב' בשנת 2005. יש לציין כי קיימת בעיה במערכת הוועדות הרפואיות לשייך עררים להחלטות בדרג א'. נראה שברוב המקרים הערעור הראשון בדרג ב' נוגע להחלטה הראשונה בדרג א'. לכל החלטה לנכות צמיתה עשויות להתלוות החלטות לכמה תקופות של נכות זמנית, כל אחת בדרגת נכות שונה. ההשוואה בין החלטות בדרג א' ובדרג ב' עשויה לכן להיות מורכבת מאוד. כדי לפשט את הניתוח, התייחסנו לשוני בין הערכאות בנוגע לדרגות הנכות הצמיתה, תוך מתן תשומת לב מיוחדת למקרים שבהם ניתנה החלטה לנכות זמנית והנכות הצמיתה לא נקבעה. מלבד הפונה והמוסד יש 57 ערעורים מצד הפונה והמוסד כאחד, ו-34 ערעורים מצד בית הדין. בלוח 7 מוצגות תוצאות הניתוח.

לוח 7: הערעורים על החלטות הראשונות בדרג א' לפי תוצאות הערר כאשר היוזם הוא

הפונה או המוסד

יוזם הערעור				החלטת דרג ב' לעומת דרג א'
אחוז מההחלטות		מספרים מוחלטים		
המוסד	הפונה	המוסד	הפונה	
100.0	100.0	1,522	9,465	סך הכול
34.1%	1.0%	388	82	החלטה לצמיתה בדרג ב' נמוכה מדרג א'
55.7%	74.7%	633	6,328	החלטה לצמיתה זהה בשני הדרגים
10.2%	24.3%	116	2,058	החלטה לצמיתה בדרג ב' גבוהה מדרג א'
		351	922	בדרג א' עדיין אין החלטה לצמיתה
		34	75	בדרג ב' עדיין אין החלטה לצמיתה

כאשר יוזם הערעור הוא הפונה, ב-75% מהמקרים החלטה בדרג ב' זהה להחלטה בדרג א', וכאשר יוזם הערעור הוא המוסד ב-56% מהמקרים החלטות זהות. כאשר היוזם הוא הפונה, החלטה לצמיתות בדרג ב' **גבוהה** מדרג א' ב-24% מהמקרים, ונמוכה רק באחוז אחד מהם. כאשר יוזם הערעור הוא המוסד, החלטה לצמיתות בדרג ב' **נמוכה** מדרג א' ב-34% מהמקרים, וגבוהה ב-10% מהם. בסך הכול ניתן לומר שהשינוי בעקבות ערעור המוסד גבוה מהשינוי בעקבות ערעור הפונה. בחנו את המקרים שבהם היוזם לערעור היה המוסד וההחלטה לנכות צמיתה הייתה גבוהה מהקודמת, וגילינו שברוב המקרים מדובר בתקנה 15. לפי תקנה זו הוועדה רשאית לקבוע דרגת נכות צמיתה גבוהה עד מחצית מזו שנקבעה לצד המבחנים, בשים לב למקצוע, לגיל ולמין של הנפגע. המוסד מערער לטובת הנפגע במקרים שלדעתו הוועדה הרפואית לא דנה בתקנה זו, כאשר היה מקום לכך (לדוגמה: הנפגע לא חזר לעבודה). הוועדה

הרפואית חייבת להתייעץ עם ועדת רשות (הכוללת את רופא המוסד, פקיד תביעות ועובד שיקום)
כאשר הנכות הצמיתה היא לפחות 20% ונשקלת תקנה זו. ל-23% ממקבלי קצבת נכות צמיתה
בדצמבר 2005 הופעלה תקנה 15 (פירוט בלוח 19).

קצבאות נכות ומענקי נכות

מקבלי גמלתי נכות בשנים האחרונות

לוח 8: מקבלי קצבת נכות ומענקי נכות לפי שנה, סוג נכות ומעמד, 1996-2005

מקבלי מענקי נכות		קצבת נכות				שנה
		קצבה זמנית		קצבת צמיתה		
עצמאים	שכירים	עצמאים	שכירים	עצמאים	שכירים	
580	5,925	173	1,525	1,844	13,459	1996
522	5,396	161	1,435	1,918	13,969	1997
642	5,987	180	1,574	2,128	15,584	1998
577	6,766	163	1,555	2,271	16,567	1999
518	6,837	166	1,617	2,371	17,442	2000
649	8,007	157	1,505	2,501	18,309	2001
669	8,535	152	1,485	2,633	19,140	2002
1,469	10,319	171	1,639	2,784	20,176	2003
1,574	10,524	177	1,830	2,920	21,083	2004
1,507	10,554	179	1,911	3,059	22,120	2005

משנת 2000 הגידול השנתי של מקבלי קצבת נכות צמיתה (שכירים ועצמאים כאחד) הוא יציב, בין 4.5% ל-5.5%. עד אז שיעור הגידול נע בין 1.5% ל-6.4%.

בין מקבלי קצבת נכות זמנית יש עליות ונסיגות במהלך השנים, אך מאז 2002 הגידול השנתי יציב. מ-2002 אפשר לייחסו להפחתה בימי אי כושר מרביים בדמי פגיעה מ-182 ל-91. נפגעי עבודה שלא הפכו לנכים לצמיתות, אך חומרת פגיעתם דרשה תקופת ריפוי והחלמה מעבר ל-91 יום, קיבלו תקופות קצובות של נכות זמנית, כפי שנפסק על ידי הוועדות הרפואיות.

דרגת נכות ממוצעות, גיל ממוצע, מעמד בעבודה ומין

לוח 9: מקבלי דמי פגיעה, מקבלי קצבאות נכות מעבודה ומקבלי מענקי נכות לפי דרגת

נכות ממוצעת, גיל ממוצע ומעמד, דצמבר 2005

עצמאים	שכירים	סך הכול		
		אחוזים	מספרים	
9.5%	90.5%	100.0	63,856	מקבלי דמי פגיעה 2005
47.5	39.8		40.5	גיל ממוצע
8.2%	91.8%	100.0	2,403	מקבלי קצבת נכות זמנית
38.0	36.5		36.6	דרגת נכות ממוצעת
48.8	42.3		42.9	גיל ממוצע
12.0%	88.0%	100.0	25,736	מקבלי קצבת נכות צמיתה
38.9	40.1		39.9	דרגת נכות ממוצעת
56.9	52.9		53.4	גיל ממוצע
12.5%	87.5%	100.0	12,061	מקבלי מענקי נכות
10.1	9.7		9.8	דרגת נכות ממוצעת
52.1	46.8		47.5	גיל ממוצע

הגיל הממוצע של מקבלי נכות צמיתה הוא גבוה למדי, כ-53 שנים, והוא תוצאה של שני גורמים:

1. ביטוח נפגעי עבודה החל בשנת 1954 בנוגע לשכירים ובשנת 1957 בנוגע לעצמאים. לתוכנית ביטוח נפגעי עבודה היסטוריה ממלכתית ארוכה יותר מכל תוכנית ביטוחן סוציאלי אחרת.

2. למקבל קצבת נכות מעבודה יש בחירה בהגיעו לגיל זקנה: להמשיך לקבל את קצבתו או להוונה ולבחור בקצבת זקנה ושאיירים. באופן טבעי מי שקצבת הנכות שלו גבוהה מקצבת הזקנה יבחר בראשונה, וכך נוצרת הטיה בכיוון דרגת נכות ממוצעת גבוהה וגיל ממוצע מבוגר בין מקבלי קצבת נכות מעבודה. בשנת 2005 היוונו 215 נכי עבודה את קצבתם והחלו לקבל קצבת זקנה, לעומת כ-4,550 נכים שהמשיכו לקבל קצבת נכות צמיתה בגיל 65 ויותר (ראו לוח 13).

בכל הגמלאות, החל מדמי פגיעה, הגיל הממוצע של עצמאים גבוה בכ-5 שנים לעומת הגיל הממוצע של השכירים. בעוד שקבלת דמי פגיעה, קצבת נכות זמנית ומענק נכות משקפים מצב חד פעמי, קבלת נכות צמיתה היא מצב מתמשך ולכן לא מפתיע שהגיל הממוצע של מקבלי נכות

צמיחה גבוהה לעומת גמלאות נפגעי עבודה אחרות. אין הבדל ניכר בין שכירים לעצמאים בדרגות הנכות הממוצעות בגמלאות השונות. התפלגות מפורטת יותר של דרגת הנכות בין מקבלי מענקי נכות מובאת בלוח 12.

בין מקבלי דמי פגיעה ומקבלי קצבת נכות זמנית קטן יותר חלקם של העצמאים לעומת מקבלי מענקי נכות וקצבת נכות צמיחה. משנת 1997 הצטמצם מספר העצמאים שקבלו דמי פגיעה מ-9,483 ל-6,070 בשנת 2005 (מ-11.3% ל-9.5% מכלל מקבלי דמי פגיעה). זאת הן בעקבות שינוי החוק בדבר 9 הימים הראשונים לאחר הפגיעה ובדבר 12 הימים הראשונים, והן בעקבות גל של סגירת עסקים קטנים בתקופת המיתון הכלכלי. בין מקבלי דמי פגיעה שנפגעו לאחר 1.4.2005 (תחולת התיקון מ-9 ל-12 ימים) ירד אחוז העצמאים ל-6.3% בלבד. יש להניח שבמהלך השנים הקרובות ירד אחוז העצמאים גם בקרב מקבלי מענקי נכות ומקבלי קצבת נכות צמיחה בהתאם לשינויים שחלו בדמי פגיעה.

לוח 10: מקבלי דמי פגיעה, קצבאות נכות מעבודה ומקבלי מענקי נכות לפי דרגת נכות ממוצעת, גיל ממוצע ומין, דצמבר 2005

נשים	גברים	סך הכול		
		אחוזים	מספרים	
27.5	72.5	100.0	63,856	מקבלי דמי פגיעה 2005
42.6	39.7		40.5	גיל ממוצע
22.4	77.6	100.0	2,403	מקבלי קצבת נכות זמנית
45.1	42.2		42.9	גיל ממוצע
29.4	38.7		36.6	דרגת נכות ממוצעת
10.2	89.8	100.0	25,736	מקבלי קצבת נכות צמיחה
52.7	53.5		53.4	גיל ממוצע
38.2	40.1		39.9	דרגת נכות ממוצעת
17.2	82.8	100.0	12,061	מקבלי מענקי נכות
48.2	47.3		47.5	גיל ממוצע
9.1	9.9		9.8	דרגת נכות ממוצעת

בין מקבלי דמי פגיעה ומקבלי קצבת נכות זמנית גדול יותר חלקן של הנשים לעומת מקבלי מענקי נכות וקצבת נכות צמיחה. עם הגידול בשיעור הנשים המשתתפות בכוח העבודה, שאפיון

את שני העשורים האחרונים, גדל גם חלקן של הנשים בכלל המקבלים דמי פגיעה מכ-20% בשנת 1995 ל-27.5% ב-2005. יש להניח שבמהלך השנים הקרובות יעלה אחוז הנשים גם בקרב מקבלי מענקי נכות ומקבלי קצבת נכות צמיתה בהתאם לשינויים שחלו בדמי פגיעה. הגיל הממוצע של נשים מקבלות דמי פגיעה (43) גבוה משל הגברים (40), ובהתאם לכך גם הגיל הממוצע של נשים המקבלות קצבת נכות זמנית ונשים המקבלות מענקי נכות. דפוס זה לא קיים בין מקבלי קצבת נכות צמיתה בגלל ההטיה שעליה דובר בסעיף הקודם: נכי עבודה עם קצבת נכות צמיתה הנמוכה מקצבת זקנה נוטים להוון את קצבת הנכות ולעבור לקצבת זקנה. דרגת הנכות הממוצעת של נשים נמוכה משל הגברים בכל הגמלאות ובעיקר בקצבת נכות זמנית.

גמלאות ממוצעות

לוח 11: קצבת נכות צמיתה ממוצעת לחודש ומענקי נכות ממוצעים, 1996-2005 (ש"ח)

שנה	שכירים			עצמאים	
	מחירי שוטפים	מחירי 2005	כאחוז מהשכר הממוצע	מחירי שוטפים	מחירי 2005

מענקי נכות ממוצעים

1996	26,444	35,097	..	29,865	39,637
1997	31,256	38,058	..	29,356	35,744
1998	33,561	38,758	..	33,850	39,092
1999	38,192	41,928	..	38,813	42,610
2000	43,582	47,313	..	43,630	47,365
2001	46,209	49,612	..	45,992	49,379
2002	49,458	50,242	..	44,040	44,738
2003	46,010	46,429	..	41,171	41,546
2004	40,656	41,196	..	36,742	37,230
*2005	32,713	32,713	..	29,218	29,218

קצבת נכות צמיתה ממוצעת לחודש

1996	1,726	2,291	35.5	1,872	2,485	38.5
1997	1,957	2,383	36.0	2,163	2,634	39.7
1998	2,117	2,445	36.1	2,334	2,695	39.8
1999	2,254	2,474	36.0	2,485	2,728	39.7
2000	2,417	2,624	36.3	2,715	2,947	40.8
2001	2,667	2,863	39.6	3,019	3,241	44.9
2002	2,687	2,730	37.8	3,029	3,077	42.6
2003	2,743	2,768	38.3	3,075	3,103	42.9
2004	2,752	2,789	38.6	3,086	3,127	43.3
2005	2,741	2,741	37.9	3,086	3,086	42.7

*מבין מקבלי המענקים בשנת 2005, 49% נפגעו אחרי 1.7.2003 והמענק הממוצע שלהם היה כ-26,000 ש"ח. 51% נפגעו לפני 1.7.2003 וממוצע המענק שלהם היה כ-40,000 ש"ח.

סכומי המענקים לנפגעי עבודה שדרגת נכותם 5%-19% עברו שינויים בשנים האחרונות: עד חקיקת חוק התוכנית להבראת המשק – יוני 2003, המענק היה בגובה 70 קצבאות חודשיות. בחוק זה נקבע כי מי שנפגע ביום 1.7.2003 ואילך, יקבל מענק השווה ל-43 קצבאות. בנוסף, בחוק ההסדרים לשנת 2005 נוסף תיקון לסעיף 104 ולפיו מענק נכות וקצבת נכות זמנית משולמים מדרגת נכות 9%, במקום 5%. התיקון נכנס לתוקף לגבי תאונות עבודה שהתרחשו מ-1 לאפריל 2006. תוצאות התיקון השני יתחילו להתבטא רק בשנים הקרובות. ואכן לפי לוח 11 מענקי הנכות הממוצעים של השכירים גדלו בהדרגה ובעקביות עד שנת 2003 ומאז חלה ירידה תלולה. בין העצמאים עליית המענקים פחות עקבית, אך הירידה התלולה מאז 2003 ברורה למדי. מבין מקבלי מענקי הנכות בשנת 2005 רק כמחצית נפגעו אחרי 1.7.2003, כך שבשנים הבאות צפוי המשך הירידה בסכומי המענקים. בעוד שבשנים 1995-2000 מענקי הנכות של העצמאים היו גבוהים יותר, מ-2001 מענקי השכירים גבוהים יותר. קצבאות הנכות הצמיתה של העצמאים גבוהים משל השכירים לאורך כל השנים. משנת 2002 חלה ירידה בסכום קצבת נכות הצמיתה הממוצעת בין השכירים והעצמאים כאחד.

מקבלי גמלאות נכות לפי דרגות הנכות הצמיתה, מין, גיל כיום וגיל בעת הפגיעה

- * כרבע מבין מקבלי קצבת נכות צמיתה נפגעו בכל אחד מהגילאים: עד 29, 30-39, 40-49, 50+.
- * הגיל הממוצע בעת הפגיעה בדרגות הנכות: 20-39, 40-59, 60-79 הוא דומה, כ-39. בין הנכים בדרגות נכות גבוהות (80-100) הגיל הממוצע בעת הפגיעה נמוך קצת יותר. במבט אחר, בין הנכים בדרגות נכות גבוהות יש אחוז גבוה למדי של קבוצת הגיל "עד 29".
- * בין מקבלי מענקי נכות יש ריכוז גבוה (בהשוואה למקבלי קצבת נכות צמיתה) בגילאי 40-49 ו-50-59. הגיל הממוצע בעת הפגיעה גבוה יותר בין מקבלי מענקים (44) לעומת מקבלי קצבת נכות צמיתה (38).
- * כרבע ממקבלי מענקי הנכות הם בדרגות 5%-8%. נפגעים בתאונות עבודה החל מאפריל 2006 בדרגות אלו לא יקבלו עוד מענקים, לפי חוק ההסדרים לשנת 2005 סעיף 104.

לוח 12: מקבלי קצבת נכות צמיחה ומקבלי מענקי נכות לפי דרגת נכות, לפי מין ולפי גיל

בעת הפגיעה, דצמבר 2005

+65	64-60	59-50	49-40	39-30	עד 29	סך הכול		גיל ממוצע בעת הפגיעה	
						מספרים	אחוזים		
דרגת נכות									
196	854	4,437	6,796	6,876	6,580		25,739		מספרים
0.8	3.3	17.2	26.4	26.7	25.6		100.0		אחוזים
0	0.1	2.5	19.5	34.4	43.5	100.0	1,036	32.0	*19-1
0.8	3.7	19.0	27.4	25.9	23.2	100.0	15,193	39.6	39-20
0.7	2.8	16.3	26.2	27.9	26.1	100.0	5,159	38.4	59-40
1.0	4.0	17.2	25.6	25.6	26.6	100.0	2,052	38.7	79-60
0.7	3.0	15.5	23.9	28.1	28.8	100.0	984	37.7	99-80
0.9	2.8	14.2	24.5	25.3	32.3	100.0	1,315	37.1	100
מין									
0.8	3.5	17.0	25.9	27.1	25.7	100.0	23,119	38.8	גברים
0.7	1.8	19.4	30.8	23.2	24.1	100.0	2,620	39.3	נשים
מענקי נכות									
370	734	3,451	3,335	2,492	1,679		12,061		מספרים
3.0	6.1	28.6	27.7	20.7	13.9		100.0		אחוזים
דרגת נכות									
3.3	6.0	26.4	25.4	20.8	18.1	100.0	3,336	43.4	8-5
2.8	5.9	29.6	28.4	21.0	12.3	100.0	7,572	44.6	14-9
4.3	7.2	27.8	28.7	18.2	13.8	100.0	1,153	45.1	19-15
מין									
3.2	6.2	27.7	27.4	21.2	14.3	100.0	9,988	44.2	גברים
2.5	5.5	33.0	28.9	18.0	12.1	100.0	2,073	45.3	נשים

* כולל גם מקבלי קצבת נכות שהיוונו חלקית את קצבתם.

כפי שהוסבר ניתנת האופציה למקבלי קצבת נכות מעבודה להמשיך לקבל את קצבתם ולא לעבור לקצבת זקנה. זו הסיבה שיש ריכוז לא קטן של מקבלי קצבת נכות צמיתה בגילאי 65 ויותר. באופן טבעי בוחרים באופציה זו מי שקצבת הנכות שלהם גבוהה מקצבת הזקנה, כמו למשל נפגעים בדרגות נכות גבוהות יחסית. במקרים שבהם קצבת הנכות נמוכה מקצבת הזקנה, מאפשרים לנכים להוון את קצבת הנכות מעבודה ולהתחיל לקבל קצבת זקנה.

לוח 13: מקבלי קצבת נכות צמיתה לפי דרגת נכות, לפי גיל כיום ולפי מין (מספרים ואחוזים), דצמבר 2005

+65	64-45	44-30	עד 29	סך הכול		גיל כיום ממוצע	
				מספרים	אחוזים		
4,551	14,624	5,777	787	25,739			סה"כ מספרים
17.7	56.8	22.4	3.1	100.0			אחוזים
0.4	66.2	31.8	1.6	100.0	1,036	48.9	*19-1
17.0	58.9	21.2	2.9	100.0	15,193	53.6	39-20
20.9	53.5	22.8	2.9	100.0	5,159	53.9	59-40
23.0	52.3	21.4	3.3	100.0	2,052	54.6	80-60
18.8	49.1	28.0	4.1	100.0	984	52.0	99-81
17.9	51.3	24.9	5.9	100.0	1,315	51.8	100
מין							
18.3	56.0	22.6	3.1	100.0	23,119	53.5	גברים
12.6	63.8	20.9	2.7	100.0	2,620	52.7	נשים

* סטגוריה 19-1 מייצגת היוונים.

שיעור המועסקים בין גברים, תושבי ישראל המקבלים קצבת נכות צמיתה

בקובץ נכות מעבודה קיימת אינדיקציה בנוגע לתעסוקת הנכה כיום על פי ניכוי ביטוח בריאות. דמי ביטוח בריאות מנוכים מנכים שאינם עובדים ואינם מנוכים מכמה קבוצות של נכים, כמו נכים שאינם תושבי ישראל, נשים נשואות, חיילים, נכים שהם בפנסיה מוקדמת וכן עובדים שכירים ועובדים עצמאים. על רקע מדיניות רווחה השואפת לתמרץ את הנכים ולשלבם בשוק העבודה, היה לנו חשוב לאמוד את שיעור המועסקים בין מקבלי קצבת נכות מעבודה, ולכן חישבנו את שיעור הנכים העובדים (מקבלי קצבת נכות צמיתה גברים תושבי ישראל), ביחס לסך כל הנכים בעלי אותם אפיונים. יש לציין כי הכנסה מעבודה (או מכל מקור אחר) שיש למקבל גמלת הנכות מעבודה אינה משפיעה על שיעור הגמלה המגיעה לו.

לוח 14 : מקבלי נכות צמיתה גברים, תושבי ישראל: שיעור המועסקים לפי דרגת נכות,

דצמבר 2005

שיעור המועסקים	מתוכם : מועסקים	גברים תושבי ישראל מקבלי נכות צמיתה	דרגת נכות (אחוזים)
45.6%	9,812	21,533	סך הכול
75.8%	722	953	*19-1
53.8%	6,807	12,657	39-20
34.4%	1,479	4,294	59-40
26.2%	450	1,716	79-60
21.2%	175	827	99-80
16.5%	179	1,086	100

* קטגוריה 19-1 מייצגת היוונים.

הממצאים דומים לאלו שהתקבלו בסקר "מקבלי קצבאות נכות מהמוסד לביטוח לאומי – מאפייני תעסוקה"². בסקר, שנערך בשנים 1998-1999, נמצא ששיעור המועסקים ממקבלי קצבת נכות מעבודה בדרגות של 40% ויותר, נע בין 45%-ל-53%. כמו כן אישר הסקר, וכן גם הנתונים לעיל, ששיעור העובדים גבוה למדי בדרגות הנכות הנמוכות והוא הולך ופוחת ככל שדרגת הנכות עולה.

בלוח 14 מובאים שיעורי התעסוקה של גברים, תושבי ישראל, נכים מעבודה המקבלים קצבה צמיתה, שבע שנים לאחר ביצוע הסקר. שיעורי התעסוקה נמוכים קצת יותר בהשוואה לסקר, אך יש לזכור שמשנת 2000 חל מיתון כלכלי ושיעורי האבטלה היו גבוהים למדי.

לפי הסקר הנ"ל שיעור העובדים הגבוה ביותר בין נכי עבודה הוא בגילאי 45-64, לעומת כלל האוכלוסייה שבה השיעור הגבוה של עובדים הוא בגילאי 30-44 (הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, סקר כוח אדם שנת 2000). העיבודים מקובץ מקבלי קצבת עבודה בדצמבר 2005 מאשרים את ממצאי הסקר, כפי שמוצג להלן בלוח 15.

² מקבלי קצבאות נכות מהמוסד לביטוח לאומי – מאפייני תעסוקה של מקבלי קצבת נכות כללית ומקבלי קצבת נכות מעבודה – שולי בר, נורית שטרסברג, רבקה פריאור ודניז נאון, המוסד לביטוח לאומי ומכון ברוקדייל, אוגוסט 2005.

לוח 15 : מקבלי נכות צמיתה גברים תושבי ישראל: שיעור המועסקים לפי גיל כיום,

דצמבר 2005

שיעור המועסקים	מתוכם : מועסקים	גברים תושבי ישראל צמיתים	גיל כיום
45.6%	9,812	21,533	סך הכול
26.7%	181	677	עד 29
46.5%	2,149	4,624	30-44
61.2%	7,454	12,189	45-64
0.7%	28	4,043	65 +

עוד מאשרים הנתונים מקובץ נכות מעבודה (דצמבר 2005) את ממצאי הסקר בנושא שיעורי התעסוקה לפי הוותק בנכות. לפי קובץ 2005, שיעור המועסקים בין נכים שנפגעו לפני 11 שנים ויותר (47%) גבוה משיעור המועסקים בין נכים שנפגעו עד לפני 5 שנים (43%). בנתוני הסקר נמצא הפרש גדול יותר: 48% מהנכים שנפגעו 11 שנים ויותר לפני הסקר היו מועסקים בזמן עריכתו לעומת 33% מאלה שנפגעו עד 5 שנים לפני הסקר. בסקר נמצא גם שכ-52% מנכי העבודה מפסיקים לעבוד לאחר הפגיעה וכ-30% משנים מקום עבודה, היקף עבודה ו/או משלח יד בעקבות הפגיעה. ייתכן שבחלוף כמה שנים לאחר הפגיעה יש יותר הזדמנות לנכה להשתבץ חזרה בתעסוקה לאחר הסתגלות לשינויים.

לוח 16 : מקבלי נכות צמיתה גברים תושבי ישראל: שיעור המועסקים לפי ותק בנכות,

דצמבר 2005

שיעור המועסקים	מתוכם : מועסקים	גברים תושבי ישראל צמיתים	שנים מאז הפגיעה
45.6%	9,812	21,533	סך הכול
43.2%	1,786	4,132	עד 5
44.5%	2,463	5,538	6-10
46.9%	5,563	11,863	11 ומעלה

מקבלי גמלת נכות לפי דרגת נכות ולפי תושבות

קיים כנראה מיצוי חלקי בלבד של זכויות בקרב עובדים זרים ותושבי שטחים נפגעי עבודה. האחוז הנמוך שלהם בין מקבלי כל סוגי הגמלאות אינו מבטא היעדר פגיעות בקרב עובדים אלה – להיפך: עקב העסקתם בענפים מרובי סיכון (כמו בניין וחקלאות), שיעור הפגיעות גבוה יותר ושכיחות הפגיעות הקשות גדולה יותר. ניתן היה לצפות ששיעור מקבלי דמי פגיעה ביחס למועסקים בין העובדים הזרים ותושבי השטחים (0.2 ו-0.4 בהתאמה) יהיה לפחות כמו זה של תושבי ישראל (2.5)³. שיעור הפגיעות הנמוך של מהגרי העבודה מוסבר בכך שככל הנראה קיימים מכשולים רבים המונעים מחלק ניכר מהם לממש את זכויותיהם לקבל פיצוי הולם על פגיעה בעבודה. המכשולים נובעים גם מהיעדר מידע נגיש על זכויות, חששות מפני משטרת ההגירה ופעולות למניעת נגישות למערכת הגמלאות מצד מעסיקים. בפגיעות עבודה קשות אין לנפגעים אלה מנוס אלא לפנות לטיפול רפואי ולהגיש תביעה לדמי פגיעה ולנכות. המוסד לביטוח לאומי משלם את הוצאות הטיפול החד-פעמי בחדר המיון עבור עובדים זרים שנפגעו בתאונות עבודה. ממקור זה בלבד ידוע לנו שבשנת 2005 טופלו 1,865 עובדים זרים בחדרי המיון של בתי חולים. מספר זה גבוה פי 4.5 ממספר העובדים הזרים שקיבלו דמי פגיעה בשנת 2005. לפי החוק, עד 28.2.2003 עובדים זרים ותושבי שטחים שנפגעו בעבודה היו זכאים למלוא ההטבות הניתנות לנפגעי עבודה בין שעבדו בהיתר ובין שלא בהיתר. החל ב-1.3.2003 נשללת הגמלה מעובד זר נפגע עבודה שאינו שוהה כדין בישראל. עם עוזבו את ישראל משולמת לו הגמלה שנמצא זכאי לה החל במועד יציאתו, והתשלום לא כולל את התקופה שבה נשללה הקצבה. ראו גם לוח 23 בדבר אחוז תושבי השטחים והעובדים הזרים בין משפחות הנספים.

³ נתונים שנתיים על מקבלי דמי פגיעה לפי תושבות נמצאים בלוח 4 בפרק נפגעי עבודה בסקירה השנתית 2005 של מינהל המחקר, המוסד לביטוח לאומי.

לוח 17: מקבלי קצבת נכות צמיתה ומקבלי מענקי נכות לפי דרגת נכות ולפי תושבות,

דצמבר 2005

עובדים זרים	תושבי שטחים	תושבי ישראל	סך הכול	
מקבלי קצבת נכות צמיתה				
402	1,221	24,116	25,739	סך הכל מספרים
100.0	100.0	100.0	100.0	אחוזים
6.7	0.7	4.2	4.1	*19-1
37.6	57.2	59.5	59.0	39-20
27.1	22.0	19.8	20.0	59-40
12.5	9.1	7.8	8.0	80-60
4.7	5.2	3.7	3.8	99-81
11.4	5.8	5.0	5.1	100
מקבלי מענקי נכות				
59	108	11,894	12,061	סה"כ מספרים
100.0	100.0	100.0	100.0	סה"כ אחוזים
דרגת נכות				
22.0	34.3	25.6	25.6	8-5
71.2	51.8	64.9	64.8	14-9
6.8	13.9	9.5	9.6	19-15

* קטגוריה 19-1 מייצגת היוונים.

לכ-9% מבין מקבלי קצבת נכות צמיתה תושבי ישראל דרגת נכות גבוהה (81%-100%), לעומת 11% בין תושבי שטחים ו-16% בין עובדים זרים. מיעוט קטן מבין מקבלי מענקי נכות בשנת 2005 הם תושבי שטחים ועובדים זרים (0.9 ו-0.5 בהתאמה).

לוח 18: מקבלי קצבת נכות צמיחה לפי שנת פגיעה ומין, דצמבר 2005

שנת פגיעה	סך הכול	גברים	נשים
מספרים	25,739	23,119	2,620
אחוזים	100.0%	100.0%	100.0%
עד שנת 1957	0.2%	0.2%	0.3%
1965-1958	1.7%	1.7%	1.5%
1970-1966	2.0%	2.0%	1.8%
1975-1971	5.2%	5.2%	4.8%
1980-1976	7.3%	7.5%	5.5%
1985-1981	8.7%	8.9%	7.1%
1990-1986	11.9%	12.2%	9.7%
1995-1991	22.5%	22.6%	22.3%
2000-1996	25.8%	25.3%	30.0%
2001	4.8%	4.7%	5.6%
2002	4.3%	4.2%	5.0%
2003	3.5%	3.5%	3.7%
2004	1.8%	1.7%	2.6%
2005	0.1%	0.1%	0.2%

לוח 19: מקבלי קצבאות נכות בדצמבר 2005 לפי תקנות לקביעת דרגות נכות

תקנות קביעת דרגת נכות	נכות צמיחה	נכות זמנית
סך הכול	25,736	2,403
	100%	100%
אין שימוש בתקנה	76.9%	91.8%
תקנה 15 – הגדלה בחצי	17.0%	
תקנה 15 – הגדלה ברבע	2.9%	
תקנה 15 – הגדלה בשליש	2.5%	
תקנה 15 – הגדלה באחר	0.7%	
תקנה 18 א' – השלמה ל-100%		8.2%

על כ-23% ממקבלי קצבת נכות צמיחה בדצמבר 2005 הופעלה תקנה 15 שלפיה הוועדה הרפואית רשאית לקבוע דרגת נכות צמיחה גדולה עד מחצית מזו שנקבעה לצד המבחנים, בשים לב למקצועו, למינו ולגילו של הנפגע, ובלבד שדרגת הנכות לא תעלה על 100%. בכ-8% ממקבלי

קצבת נכות זמנית הופעלה תקנה 18א' המגדירה את הנפגע כנכה נזקק לתקופה קצובה, ומשלימה את אחוז הנכות ל-100%.

הנספים בתאונות עבודה והתלויים בהם

הנספים

מספר הנספים בשנים 2003 ו-2004 הוא כ-90, לעומת כ-130 בשנים 1999-2001. תאונות דרכים (במהלך העבודה, בדרך לעבודה וממנה) הן הגורם העיקרי למוות כתאונת עבודה כ-44%. תאונות בבניין נמצאות במקום השני בתאונות עבודה קטלניות – 22% בשנים 2003 ו-2004. תאונות בתעשייה במקום השלישי (אגף הפיקוח על העבודה במשרד העבודה אינו כולל נספים בתאונות דרכים בדרך לעבודה וממנה במניין נפגעי עבודה, ולכן הנתונים שלהם על נספים אינם זהים לנתוני המוסד לביטוח לאומי). יש להניח שאחוז ניכר מהתביעות לקצבאות תלויים (כתוצאה ממוות כתאונת עבודה בשנת 2005) עדיין בתהליכי אישור, ולכן אין לראות במספר הנספים בשנה זו, שעומד עתה על 23, כמספר סופי.

לוח 20 : הנספים בגינם שולמה קצבת תלויים בדצמבר 2005 לפי מעמד בעבודה וגיל בעת הפגיעה

עצמאים	שכירים	סך הכל		גיל בעת הפטירה
		אחוזים	מספרים	
13.8%	86.2%	100.0	4,425	סך הכול
	100.0	100.0		
5.4	11.2	10.4	461	עד 29
18.1	25.6	24.6	1,086	30-39
33.7	29.8	30.4	1,342	40-49
28.4	23.0	23.7	1,051	50-59
7.2	6.8	6.8	303	60-64
7.2	3.6	4.1	182	+65

אחוז השכירים והעצמאים בין נספי תאונות עבודה (86% ו-14% בהתאמה) אינו שונה הרבה מהאחוז שלהם בין נכי עבודה (88% ו-12% בהתאמה). הגיל בעת הפטירה נמוך יותר בין השכירים לעומת העצמאים, והוא מצביע אולי על דפוסי תעסוקה וענפי כלכלה שונים. מפתיע לראות שמעל 180 נפגעי עבודה נספו בגיל 65 ויותר.

לוח 21: הנספים בגינם שולמה קצבת תלויים בדצמבר 2005, לפי שנת הפטירה

שנת פטירה	סך הכול
מספרים	4,425
אחוזים	100.0%
עד שנת 1957	0.9%
1965-1958	4.9%
1970-1966	6.6%
1975-1971	11.7%
1980-1976	12.3%
1985-1981	10.7%
1990-1986	10.4%
1995-1991	16.7%
2000-1996	16.3%
2001	2.9%
2002	2.2%
2003	2.0%
2004	1.9%
2005	0.5%

ה ת ל ו י י ם

גמלאות משולמות לבני משפחתו של מבוטח שנהרג בתאונת עבודה או נפטר מאוחר יותר כתוצאה ישירה מהתאונה, אם בני המשפחה היו תלויים בו לפרנסתם.

סכום קצבת התלויים המלאה הוא 75% משכר הנספה בתקופה הקובעת. סכום הקצבה החלקית נקבעת בהתאם לדרגת הזכאות. דרגת הזכאות לקצבת תלויים נקבעת על פי מספר התלויים (כך לדוגמה, אלמנה בלא ילדים זכאית ל-60% מקצבת הנכות המלאה, ואלמנה עם שלושה ילדים – ל-100% מקצבה זו).

משנת 2000 הגידול השנתי של מקבלי קצבת תלויים (משפחות השכירים) יציב, כ-1.2%. הגידול השנתי של מקבלי קצבת תלויים (משפחות העצמאים) משנת 2000 הוא כ-0.5%, עם תנודות קלות. משנת 2002 נעצר הגידול בקצבה החודשית הממוצעת של השכירים והעצמאים כאחד, במונחים ריאליים. בשנים 2004-2002 עמדה הקצבה החודשית כאחוז משכר מממוצע על כ-70.5% בין השכירים ו-76% בין העצמאים באופן יציב. בשנת 2005 חלה ירידה הן בין השכירים והן בין העצמאים (69% ו-75% בהתאמה).

לוח 22: מקבלי קצבת תלויים לפי שנה, קצבה חודשית ממוצעת ומעמד, 2005-1996

שנה	קצבה חודשית ממוצעת						מספר מקבלי קצבת תלויים	
	מחירי 2005		מחירים שוטפים		עצמאים	שכירים	עצמאים	שכירים
	כאחוז משכר ממוצע	שכירים	עצמאים	שכירים				
1996	70.2	65.7	4,544	4,252	3,424	3,204	562	3,318
1997	70.0	66.1	4,635	4,377	3,807	3,595	572	3,386
1998	71.3	67.4	4,823	4,559	4,176	3,948	576	3,445
1999	71.4	67.0	4,905	4,605	4,468	4,195	592	3,523
2000	70.7	65.1	5,240	4,828	4,827	4,447	594	3,564
2001	74.5	69.1	5,657	5,250	5,269	4,890	598	3,601
2002	76.2	70.7	5,444	5,056	5,359	4,977	606	3,647
2003	75.9	70.3	5,411	5,009	5,362	4,964	608	3,698
2004	76.1	70.5	5,424	5,022	5,353	4,956	609	3,740
2005	74.7	69.3	5,396	5,008	5,396	5,008	607	3,792

8.5% מבין הנספים הם תושבי השטחים, לעומת 4.7% בין מקבלי נכות צמיתה, וכן 3.1% עובדים זרים בין הנספים לעומת 1.6% בין הנכים. נתונים אלו מחזקים את מה שנכתב בהקשר של לוח 17, בדבר העסקת תושבי שטחים ועובדים זרים בענפים מרובי סיכון, שבהם שכיחות הפגיעות הקשות גבוהה. כאמור, קצבת התלויים נקבעת לפי שכר הנספה ודרגת הזכאות (מספר התלויים). הרכב המשפחה של התלויים שונה מאוד בין תושבי ישראל, תושבי השטחים ועובדים זרים. בין תושבי ישראל כ-3/4 ממקבלי הגמלאות הן אלמנות ללא ילדים, בין תושבי שטחים הן מהוות כ-60% ובין עובדים זרים כרבע. לעומת זאת כ-14% מתושבי השטחים שמקבלים קצבת תלויים הן אלמנות עם 3 ילדים לפחות, לעומת כ-5% מבין תושבי ישראל מקבלי קצבת תלויים.

לוח 23: משפחות מקבלות קצבת תלויים לפי הרכב המשפחה ולפי תושבות, דצמבר 2005

מקבלי קצבת תלויים	סך הכול	תושבי ישראל	תושבי שטחים	עובדים זרים
סך הכול מספרים	4,425	3,914	374	137
אחוזים	100.0	88.4	8.5	3.1
	100.0	100.0	100.0	100.0
אלמנה צעירה	4.2	3.6	4.3	21.9
ילד בודד או אלמנה ללא ילדים	71.3	74.1	59.5	24.8
שני ילדים בלבד או אלמנה עם ילד אחד	11.1	10.6	9.9	29.9
שלושה ילדים בלבד או אלמנה עם 2 ילדים	6.6	6.1	9.3	12.4
ארבעה ילדים בלבד או אלמנה עם 3 ילדים	5.4	4.6	13.9	5.1
צירופים אחרים	1.3	1.0	3.2	5.8

בשנת 2005 שולמו 766 מענקי בר מצווה כשמוצע המענקים הוא כ-4,823 ש"ח, וכן שולמו כ-30 מענקי נישואין כשמוצע המענקים הוא כ-85,000 ש"ח.

29% מקצבאות התלויים הן "כפל כדין", כלומר משולמת בהן קצבת תלויים ובנוסף לכך מחצית קצבת זקנה.

נפגעי עבודה 05-מלל (bshuli)